

Peter van den Berg en Chris Feijen, AgroEnergy:

‘Het wordt complexer, maar ook interessanter’

Steeds meer elektriciteit wordt duurzaam opgewekt. Hierdoor neemt ook de vraag naar flexibel elektrisch vermogen toe én groeit het aantal elektriciteitsmarkten waarop tuinders actief kunnen zijn. Dat biedt kansen, maar betekent ook dat je als ondernemer continu in beeld moet hebben welke elektriciteitsmarkt op een bepaald moment het meest interessant is. Ondersteuning door datagedreven oplossingen is hierbij een must, zo is de overtuiging van AgroEnergy.

Tekst: Ank van Lier, Fotografie: Glenn Mostert

Zonne- en windenergie zijn fors in opmars: met het opgestelde vermogen aan zonnepanelen en windmolens kan later dit jaar, al op behoorlijk wat uren, de helft van het benodigde elektrisch vermogen in ons land worden geleverd. Een hele andere situatie dan enkele jaren geleden, toen elektriciteitscentrales vrijwel alle benodigde elektriciteit leverden. “Dit was relatief goed stuurbaar”, zegt Peter van den Berg, Directeur bij AgroEnergy. “De omslag van fossiel naar duurzaam productievermogen brengt echter meer onzekerheid met zich mee: je weet vooraf immers nooit precies hoeveel het gaat waaieren of hoeveel zonuren er zijn. Dit kan tot op het laatste moment afwijken van de verwachting. Ofwel: het risico op onbalans op de dag zelf wordt vergroot. Hierdoor neemt onder meer de behoefte aan ‘voorspelde flexibiliteit’ op het elektriciteitsnet toe: elektrisch vermogen dat binnen de dag kan worden geleverd. Dat zie je bijvoorbeeld aan de toenemende volumes die worden verhandeld op de intradaymarkt. Via deze markt kan elektriciteit per kwartier worden ingekocht of verkocht, vanaf een dag vooruit tot vlak voor het moment van levering. Dit

Peter van den Berg

in tegenstelling tot een APX-bieding, waarbij de bieding op de dag voorafgaand aan de levering vóór 10.30 uur moet worden gedaan.”

Dagelijks beslissen

Vanwege de geschetste situatie en de toenemende onzekerheid op het laatste moment, gaat netbeheerder TenneT ook steeds meer opties creëren om onbalans op het net op het laatste moment - binnen het kwartier - te corrigeren. Om die reden worden noodvermogen en secundair regelvermogen vanaf september dit jaar per dag geveild. “Behoorlijk wat tuinders zitten al in een noodvermogenpool. Nu moeten zij maandelijks beslissen of ze vermogen beschikbaar willen stellen voor de maand erna, vanaf juni wordt dat waarschijnlijk wekelijks en vanaf 1 september dagelijks. Voordeel is dat je je vermogen maar één dag beschikbaar hoeft te houden, maar je moet als ondernemer wel iedere dag het besluit nemen of je mee wilt doen. Datzelfde geldt voor secundair regelvermogen”, legt Chris Feijen, Hoofd EnergieManagement bij AgroEnergy, uit. Meedoen aan secundair regelvermogen - dat als doel heeft het Nederlandse net in balans te houden en daarbij rekening houdt met im- en export - is op dit

moment nog lastig voor tuinders. De regels zijn streng, en uit een pilot die AgroEnergy in 2017 uitvoerde bleek dat het kostbaar is om WKK's of elektrische boilers van tuinders te laten voldoen aan de eisen. “TenneT werkt op dit moment echter aan aanpassingen op dit vlak, waardoor de markt voor secundair regelvermogen straks toegankelijker en interessanter wordt voor tuinders”, geeft Van den Berg aan. “Feit is dus dat er twee elektriciteitsmarkten bij gaan komen, waarbij je als teler iedere dag moet besluiten of je hier iets mee wilt en tegen welke prijs.”

En dat is nog niet alles: ook de zogeheten congestie markten bieden nieuwe mogelijkheden voor tuinders. Hierbij gaat het niet om onbalans op het net, maar om het feit dat er - door de opmars van duurzame energieopwekking en de opkomst van elektrische auto's en warmtepompen - niet meer altijd voldoende netcapaciteit beschikbaar is. Zowel op het landelijke net als op steeds meer plekken in het regionale net dreigt soms overbelasting. Feijen: “TenneT en regionale netbeheerders spelen hierop in door op zoek te gaan naar partijen die hun opwek- of afnamepatroon tijdelijk willen aanpassen. De glastuin-

bouw is dan een interessante partij; tuinders met een WKK of belichting zijn immers in staat om flexibel om te gaan met hun elektriciteitsproductie en -afname. Daarbij is dit voor tuinders dikwijls een financieel interessante optie. Deze congestie markt is overigens vrij nieuw voor de tuinbouw; pas sinds anderhalf jaar vragen netbeheerders om grotere vermogens. Je hebt hierbij ook nog een verschil tussen de landelijke en regionale congestie markten. Bij handel op deze markt moet je daarom altijd je locatie doorgeven, zodat de netbeheerder kan bepalen of je als tuinder daadwerkelijk kunt bijdragen aan het wegmanagen van de congestie.”

Flexibiliteitsleverancier

Al met al neemt de vraag naar flexibel elektrisch vermogen dus toe. En die behoefte zal alleen maar groter worden, aangezien de duurzame elektriciteitsproductie in ons land de komende jaren groeit. “Duitsland heeft nu al een grote flexibiliteitsbehoefte: hier wordt op sommige uren alle verbruikte elektriciteit duurzaam opgewekt. Deze flexibiliteit zoeken ze ook in de omliggende landen. Ofwel: Nederland kan steeds meer flexibiliteitsleverancier worden voor onze oosterburen, en daar geld aan verdienen. De afgelopen jaren is de interconnectie tussen Nederland en Duitsland toegenomen en volgend jaar worden op dit vlak verdere stappen gezet. Dit betekent dat netten nog meer worden gekoppeld en meer vermogen kan worden getransporteerd tussen beide landen. Hierdoor komen prijzen dicht bij elkaar te liggen en zijn prijsschommelingen op de Duitse intradaymarkt steeds sterker in Nederland merkbaar”, zegt Van den Berg.

De groeiende vraag naar flexibel vermogen biedt dus nieuwe kansen voor de glastuinbouw; deze sector

DE DIVERSE ELEKTRICITEITSMARKTEN OP EEN RIJ

- **APX-MARKT:** Op deze 'dag-vooruit-markt' worden vraag- en aanbodvolumes op uurbasis ingeboden. De APX is een dagelijkse veiling voor de volgende dag. De uurprijzen variëren iedere dag.
- **INTRADAYMARKT:** Markt waarop elektriciteit per kwartier kan worden ingekocht of verkocht, vanaf een dag vooruit tot vlak voor het moment van levering.
- **MARKT VOOR NOODVERMOGEN:** Noodvermogen is bedoeld om extreme onbalans op het elektriciteitsnet op te heffen, bijvoorbeeld wanneer een elektriciteitscentrale uitvalt. TenneT contracteert hiervoor elektrisch vermogen, dat partijen altijd exclusief beschikbaar moeten houden voor dit doel.
- **MARKT VOOR REGEL- EN RESERVEVERMOGEN:** Regel- en reservevermogen is bedoeld om onbalansen op het elektriciteitsnet binnen het kwartier op te vangen. TenneT contracteert hiervoor elektrisch vermogen, dat partijen altijd exclusief beschikbaar moeten houden voor dit doel. TenneT geeft de gecontracteerde producenten en afnemers iedere vier seconde instructies, zodat zij de balans op het net kunnen verbeteren.
- **ONBALANS:** Op de onbalans wordt de energie afgerekend die een teler daadwerkelijk afneemt c.q. teruglevert en waarvoor hij niet op een andere markt heeft gehandeld. Onbalans is het verschil tussen productie en verbruik binnen een kwartier.
- **CONGESTIEMARKTEN:** Op sommige momenten moet er meer elektriciteit worden getransporteerd dan het netwerk aankan, de capaciteit is ontoereikend. TenneT of de regionale netbeheerder gaat dan op zoek naar partijen die hun opwek- of afnamepatroon willen aanpassen. De glastuinbouw kan hier een rol in vervullen.

kan hier als geen ander van profiteren. Maar het vergt ook het nodige. Wanneer moet je immers op welke markt actief zijn, hoe haal je hier het maximale financiële rendement uit? “De elektriciteitsmarkten van vandaag handelen hoogfrequent, het gaat in kleine eenheden en de prijzen veranderen snel”, zegt Van den Berg. Hij benadrukt dat het hierbij ook cruciaal is dat telers nauwkeurig in beeld hebben wat de actuele verwachtingen voor hun bedrijf zijn, wat betreft warmte-, CO₂- en belichtingsbehoefte, buffervulling, et cetera. “Alleen dan

weet je immers wat je kunt verkopen aan elektriciteit, met behoud van teelt- en klimaatregime. Dit moet je op de huidige markten minimaal één dag van tevoren inzichtelijk hebben.”

Datagedreven oplossing must

Van den Berg onderstreept dat het, in de geschetste situatie, voor een mens niet meer bij te houden is om continu de elektriciteitsmarkten te volgen en daarin de juiste keuzes te maken. “Zeker niet wanneer je ook nog een bedrijf te runnen hebt. Een slimme datagedreven oplossing is dan ook

een must.” Zo'n datagedreven oplossing moet er volgens AgroEnergy voor zorgen dat tuinders 24/7 actief zijn op de juiste elektriciteitsmarkt, en hier zelf niet mee bezig hoeven zijn. “Een dergelijke dienst voor alle elektriciteitsmarkten is er nog niet. Voor de APX- en intradaymarkt hebben we als AgroEnergy wel volledige datagedreven diensten, maar bij noodvermogen en secundair regelvermogen moeten de markten eerst volwassener worden”, zegt Feijen. Later dit voorjaar verwachten we de volledige basis-kennis in huis te hebben om een dag van tevoren de situatie op een tuin inzichtelijk te hebben, en te kunnen bepalen hoeveel elektriciteit kan worden aangeboden. Daarmee gaan wij telers - vanaf het moment dat de dagveilingen voor noodvermogen van start gaan - begeleiden met een zekere mate van automatisering. En binnen afzienbare termijn zal er ook daadwerkelijk een dienst komen, die op ieder moment kan bepalen op welke markt je als tuinder moet opereren en tegen welke prijs. Kortom: de elektriciteitsmarkten zijn volop in beweging. Dat maakt het complexer, maar zeker ook interessanter.”

Chris Feijen

